

ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ:**ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ, ΜΑΓΔΑ, ΜΑΓΚΙ...**

Μην ζητάς κι όλα τα μυστικά του συγγραφέα...

Παρόλο που το αποφεύγω, θα σας δώσω μία συμβουλή. Πηγαίνετε σήμερα κιόλας στα βιβλιοπωλεία, και πάρτε το τελευταίο μυθιστόρημα της Έλλης Παιονίδου, με τον τίτλο *Μαγδαληνή, Μάγδα, Μάγκι* (εκδόσεις: Μεταίχμιο). Εγώ το ρούφηξα μέσα σε 48 ώρες. Σφικτοδεμένο, ευφάνταστο, συναρπαστικό και, κυρίως, αληθοφανές, σε τραβάει από το μανίκι κάθε φορά που σκέφτεσαι να το διπλώσεις και να συνεχίσεις αργότερα την ανάγνωση.

Η Έλλη Παιονίδου, γνωστή και καταξιωμένη συγγραφέας, ιχνογραφεί, με γλυκόπικρες πινελιές, μια κλασική οικογένεια η οποία μεταπηδά από τις χαρές στις λύπες, και ανάποδα, με κινηματογραφική ταχύτητα.

Είμαι βέβαιος ότι θα αναγνωρίσετε τον εαυτό σας σε κάποιον από τους ήρωες ή σε κάποιαν από τις ηρωίδες του μυθιστορήματος. Μπορεί να είστε η Μάγδα, η Μάγκι, η Μαγδαληνή, ο Νικ, ο Αλέξης, η Σίσι, η Μάργκαρετ, η Κική - αχ αυτή η Κική, με έκανε να κρύβομαι σαν σκατζόχοιρος στο πετσί μου.

Γιατί γράφετε, κυρία Παιονίδου;

Δεν θυμάμαι πια γιατί. Έχει περάσει σχεδόν μισός αιώνας από τότε που πρωτάρχισα να γράφω, μαθήτρια ακόμη. Νομίζω πως μου έχει γίνει συνήθεια, όπως το πλύσιμο των δοντιών, ασ πούμε.

Λένε, όμως, πως η συνήθεια είναι ο προθάλαμος της πλήξης.

Μ'εμένα συμβαίνει το αντίθετο. Μπορώ δε να σου εξομολογηθώ πως αν περάσει μια μέρα χωρίς να γράψω έστω και μία γραμμή είναι σαν να μου λείπει η δόση μου.

Το μυθιστόρημά σας βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα;

Και ναι και όχι. Το ίδιο θα 'λεγα αν με ρωτούσες αν στηρίζεται σε πραγματικούς χαρακτήρες. Πίσω από κάθε φανταστικό γεγονός, από τον κάθε φανταστικό χαρακτήρα σ' ένα μυθιστόρημα υπάρχει ένα ψείγμα πραγματικότητας.

Και τι κάνει ο συγγραφέας με αυτό το ψείγμα;

Ανάλογα με τις μαγικικές του ικανότητες, το παίρνει, το αναμιγνύει με μια δόση φαντασίας, και το προσφέρει στον αναγνώστη του σαν φρεσκοψημένο γλύκισμα. Αν ο συγγραφέας τα καταφέρει, ο αναγνώστης θα το καταπιεί γλείφοντας τα δάκτυλά του.

Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η διαφορά μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας;

Πραγματικότητα είναι να βλέπω ένα ποτήρι με νερό και να λέω, να ένα ποτήρι νερό, ας το αδειάσω. Φαντασία είναι να βλέπω ένα ποτήρι με νερό και να λέω: Μέσα σ' αυτό το διάφανο και λαμπερό υγρό κολυμπάει μια μικρή νεράιδα, που μόλις αδειάσω το ποτήρι θα καθίσει μπροστά μου να κουβεντιάσουμε. Σου δίνω μια εικόνα που θα μπορούσε να είναι παρμένη από παιδικό βιβλίο. Ξέρεις πόσο αγαπώ να γράφω για παιδιά.

Τα παιδιά αγαπούν το φανταστικό;

Τρελαίνονται για το φανταστικό. Το ίδιο όμως και οι μεγάλοι, σε άλλες δόσεις, βέβαια. Στη ζωή συχνά αντιμετωπίζουμε καταστάσεις που είναι πέρα από κάθε φαντασία, και τις δεχόμαστε. Η τέχνη, ωστόσο, βάζει τρικλοποδιές. Μιλάμε για τη δόση που λέγαμε λίγο πιο πριν, αν σου πείσει λίγο περισσότερη σόδα, ασ πούμε, το γλυκό σου θα φουσκώσει πολύ και μόλις το βγάλεις από το φούρνο θα κάνει ένα πλαφ και θα σκάσει. Και πάλι όμως κι αυτό δεν είναι απόλυτο, γιατί ο φούρνος του μαγικού ρεαλισμού του Μαρκέ, και των άλλων λατινοαμερικανών, δέχεται κι ένα τόνο σόδα χωρίς κανένα πρόβλημα (χαμόγελα...).

Παρότι μελαγχολική η πλοκή του, το μυθιστόρημά σας δεν κουράζει καθόλου. Ποια είναι η τέχνη που χρησιμοποιήσατε για να προφυλάξετε τον αναγνώστη από την πλήξη;

Χαίρομαι που χρησιμοποιείς τη λέξη μελαγχολία κι όχι απαισιοδοξία. Ίσως θλίψη να ταίριαζε πιο πολύ. Το πρώτο βιβλίο της Φρανσουάζ Σαγκάν Καλημέρα Θλίψη, την καθιέρωσε στα πολύ νεανικά της χρόνια. Ο αναγνώστης ελκύεται από ένα ανάγνωσμα που τον κρατάει ζωντανό, ξύπνιο. Οι εναλλαγές των συναισθημάτων βοηθούν, όπως και οι εναλλαγές της πλοκής, νέα πρόσωπα, αναπάντεχες καταστάσεις, ανατροπές.

Με ποιαν από τις ηρωίδες έχετε τις περισσότερες ομοιότητες;

Αυτό δεν μπορώ να το πω, ούτε και μπορώ να το ξέρω. Όχι μόνο οι ηρωίδες αλλά και οι ήρωες του βιβλίου ίσως να έχουν κάτι

Ξαφνικά ξεπετάγεται μπροστά σου ένας χαρακτήρας και διεκδικεί ανάσα, ζωή, κι εσύ λες από πού ξεφύτρωσε αυτός στα καλά καθούμενα;

από μένα. Είναι πολύ περίεργη και συναρπαστική η διαδικασία, ξέρεις, στη συγγραφή ενός μυθιστορήματος. Ξαφνικά ξεπετάγεται μπροστά σου ένας χαρακτήρας και διεκδικεί ανάσα, ζωή, κι εσύ λες από πού ξεφύτρωσε αυτός στα καλά καθούμενα; Δεν μπορείς όμως να κάνεις αλλιώς, του κάνεις τόπο να μπει.

Με ποιαν από τις ηρωίδες έχετε τις περισσότερες διαφορές;

Πρόκειται για την ίδια ερώτηση με την προηγούμενη, αλλά από την ανάποδη. Δεν μπορώ να δώσω απάντηση, λυπάμαι. Εξάλλου, δεν έχει και τόση σημασία, έχει;

Δεν είμαι βέβαιος.

Το βιβλίο, από τη στιγμή που κυκλοφορεί είναι, πια, μια ανεξάρτητη πραγματικότητα και τραβά το δρόμο του ξεχωριστά από τον συγγραφέα. Ποτέ δεν γνώρισα τον Μίλαν Κούντερα και ούτε με ενδιαφέρει αν ταυτίζεται ή όχι με τον ποιητή, ασ πούμε, στο βιβλίο του Η ζωή είναι αλλού.

Τελικά, ποιον αγαπά η Μάγδα; Τον Νικ ή τον Αλέξη;

Ούτε αυτό μπορώ να το πω γιατί εγώ, φυσικά, δεν είμαι η Μάγδα. Θαρρώ όμως πως η ουσία του προβλήματος δεν είναι αυτό το δίλημμα.

Αλλά;

Η ουσία είναι η αναζήτηση της ισορροπίας της, που την σπρώχνει πίσω προς τις ρίζες της. Μ' αυτή μου τη δήλωση, βέβαια, δεν έχω το δικαίωμα να εμποδίσω τους αναγνώστες, και τις αναγνώστριες, του βιβλίου να μαντέψουν μόνοι τους ποιον από τους δύο αγαπά.

Τι σημαίνει αγάπη;

Αυτή η ερώτηση μου θυμίζει τα ρομαντικά εφηβικά λευκώματα που ανταλλάσαμε στην

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΨΥΧΗΣ
ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΚΟΥΝΙΟ

Πίσω από κάθε φανταστικό γεγονός, από τον κάθε φανταστικό χαρακτήρα σ' ένα μυθιστόρημα υπάρχει ένα ψείγμα πραγματικότητας

τάξη με ερωτήσεις τύπου: Τι είναι έρωσ; **Εγώ, όμως, αρχικά θέλω να μου πείτε τι είναι αγάπη.**

Αγάπη λοιπόν, κατά τη γνώμη μου, και με την πείρα μου, είναι το κατακάθι του έρωτα. Είναι αυτό που είδα ανάμεσα σε δυο ηλικιωμένους καλούς μου φίλους. Εκείνος, με προβλήματα καρδιάς, κι όμως δεν φεύγει ούτε στιγμή από κοντά στην καλή του, που έχει μετατραπεί σχεδόν σε φυτό από την άνοια.

Και έρωτας τι σημαίνει;

Νάτα πάλι (χαμόγελα...). Τι σημαίνει έρωτας; Μα, μια και μιλήσαμε πριν για το κατακάθι, έρωτας είναι ο πιο μερακλίδικος καφές, με μπόλικο καιμάκι.

Για ποιο λόγο επιστρέφει στο νησί της η Μάγδα;

Όπως σου είπα και πριν, η ανάγκη της να ανακαλύψει τον εαυτό της, τη Μάγδα πίσω από την Μάγκι και ακόμη τη Μαγδαληνή πίσω από τη Μάγδα. Τη βαθιά κρυμμένη προσωπικότητά της κάτω από τα επιστρώματα που εναπόθεσε η ζωή. Μην μου πεις ότι αυτό δεν βγαίνει... Η τελευταία φράση της μέσα στο αεροπλάνο της επιστροφής: Αρκεί να κάνεις τη βουτιά, δεν τα λείει όλα;

Τα λείει όλα και κάτι παραπάνω. Αλήθεια, τι σας ώθησε να γράψετε αυτό το μυθιστόρημα;

As πούμε πως ήταν μέσα μου και ήθελε να βγει, κι αναζητούσε μια αφορμή. Και πως η αφορμή αυτή δόθηκε, εντελώς τυχαία. Ε, μην ζητάς κι όλα τα μυστικά του συγγραφέα (χαμόγελα...).

Όλες οι φυλακές των ζώων της έφερναν δύσπνοια, κλουβιά, ζωολογικοί κήποι, ακόμη και οι τέσσερις τοίχοι ενός διαμερίσματος. Είναι και οι τέσσερις τοίχοι μια φυλακή;

Αυτοί κι αν είναι. Για ρώτησε τους αρρώστους στα νοσοκομεία, τους γέροντες στα γηροκομεία, τα παιδιά όταν η μέρα είναι βροχερή... Δεν βλέπουν την ώρα να βγουν έξω, ν' ανασάνουν καθαρό αέρα.

Θα 'θελες να της πεις πως αναζητάς τη χαμένη σου εφηβεία, φοβήθηκες όμως πως θα σε περνούσε για τρελή. Και λοιπόν; Υπάρχει λογικότερο πράγμα από την τρέλα;

Σ' αυτό έχεις δίκιο. Το λείει και μια λαϊκή μας παροιμία. Από μισήν τζι' από πελλόν να μάθεις την αλήθειαν.

Το βαμμένο μαλλί, το προσεκτικό μακιγιάζ, το μανικιούρ και η άψογη εμφάνιση, όλες οι προσπάθειες χάθηκαν μεριάς. Μπροστά της βρισκόταν μια δυστυχισμένη γριά. Συγγνώμη για το θράσος μου, αλλά υπάρχουν και ευτυχισμένες γριές;

Βέβαια. Η γιαγιά μου η Ερατώ, που είναι λίγο η Αμαλία της Μάγδας, ήταν μια ευτυχισμένη γυναίκα. Αμόρφωτη, δουλευτίνα, χωριάτα, την θυμάμαι να κάθεται στην αυλή ύστερα από το ζύγωμα, μ' ένα εγγόνι στην ποδιά και τον γάτο στα

πόδια και να χαίρεται τον ήλιο. Είχε μια ευδαιμονία στο βλέμμα που δεν έχω δε σε άνθρωπο.

Δεν αξίζει να ζει ο άνθρωπος όταν χάνει την αξιοπρέπειά του, Μαγδαληνή. Κι αν σας πω ότι η αξιοπρέπεια είναι ένα παραμύθι για παιδιά, τι θα μου απαντήσετε;

Δεν νομίζω πως το πιστεύεις αυτό σ' αλήθεια.

Το παραπιστεύω, κυρία Παιονίδου.

Σέβομαι την άποψή σου. Η αξιοπρέπεια, όμως, είναι το σπουδαιότερο δώρο που μπορεί ένας γονιός να χαρίσει στο παιδί του. Γιατί δεν είναι, δυστυχώς, επίκτητη, έρχεται σχεδόν ταυτόχρονα με τη γέννησή μας. Ή την έχεις ή δεν την έχεις. Ούτε τα χρήματα, ούτε η δόξα, ούτε η πείρα μπορούν να την εξασφαλίσουν. Η αξιοπρέπεια είναι σχεδόν ισότιμη με την αλήθεια και την ελευθερία.

Με ποιους συγγραφείς μεγάλωσατε;

Όταν ήμουν παιδί και διάβαζα σαν τρελή δεν είχα, δυστυχώς, την πολυτέλεια να διαλέξω. Διάβαζα όλα όσα μου τύχαιναν. Τ' απογεύματα το 'σκαζα και έτρεχα στη βιβλιοθήκη του δημαρχείου Λεμεσού, όπου ξεκοκάλιζα το ένα μετά το άλλο όλα τα παραμύθια και τα βιβλία για παιδιά σε μετάφραση, από Ντίκενς μέχρι Μαρκ Τουαίν, μέχρι Έκτορ Μαλό. Στο σπίτι κάποιου θείου, τα καλοκαίρια στο χωριό, ανακάλυψα μια σειρά έργα για τους αρματωλούς και τους κλέφτες σε φρικτή καθαρεύουσα που, ωστόσο, για μένα ήταν μαγικά. Σε κάποιες άλλες θείας την

αποθήκη ξέθαψα τους παλιούς τόμους της Διάπλασης των Παίδων και τον αξεπέραστο Φαίδωνα του Γρηγορίου Ξενοπούλου. Μετά, στο Γυμνάσιο, χάρη στον αξέχαστό μου καθηγητή Ηρακλή Αγγελίδη, άρχισα να ανακαλύπτω τους Έλληνες συγγραφείς με επικεφαλής την Πηνελόπη Δέλτα, τον Βενέζη, τον Μυριβήλη, τον Λουντέμη, τον Καζαντζάκη, το άρωμα της γνήσιας ελληνικής γλώσσας.

Και στις σπουδές σας;

Εκεί μπόρεσα ορμητικά στη ζωή μου η ποίηση. Ρίτσος, Βρεττάκος, Σεφέρης, Ελύτης, Καρυωτάκης, Καββαδίας, Αναγνωστάκης που τότε μεσουρανούσαν μέσω της μουσικής. Αργότερα, όταν είχα πια τη δυνατότητα επιλογής, ο χρόνος είχε συρρικνωθεί λόγω άλλων υποχρεώσεων.

Τώρα;

Τώρα ξαναγυρίζω στην παιδική ευφορία του ανέμελου και άνευ όρων διαβάσματος. Εύχομαι να μου χαριστεί το αγαθό της όρασης για να απολαμβάνω αυτήν την ύψιστη χαρά όσο το δυνατόν πιο πολύ.

Εάν σας παρακαλούσα να προστατέψετε ένα βιβλίο για να μην χαθεί ποτέ, ποια θα ήταν η απόφασή σας;

Ελπίζω να μην βρεθώ ποτέ σ' αυτό το τρομερό δίλημμα.

Κάντε μου τη χάρη να βρεθείτε.

Θα σου την κάνω (χαμόγελα...). Θα μπορούσα να πω με μια λέξη την Οδύσεια ή την Αντιγόνη ή τον Αίσωπο, αλλά σκέφτηκες πόσα εκατομμύρια άλλα βιβλία ακούμπησαν σ' εκείνα τα πρώτα και προχώρησαν,

Αγάπη, κατά τη γνώμη μου, και με την πείρα μου, είναι το κατακάθι του έρωτα

φτάνοντας μέχρι τις μέρες μας, ανοίγοντάς μας άπειρες πόρτες; Όχι, μην μου βάζεις τέτοιο ερώτημα, σε παρακαλώ. Εξ άλλου, απ' ό,τι πληροφορούμαι, έχουν γνώσιν οι φύλακες. Κάποιοι σοφοί του πλανήτη μας έχουν φυλάξει σε μικροτσιπς τα σπουδαιότερα έργα όλων των εποχών.

Ποιος είναι, κατά την άποψή σας, ο χειρότερος εχθρός του βιβλίου;

Νομίζω το κακό βιβλίο.

Ο πιστότερος σύμμαχος;

Πιστεύω πως για να αγαπήσει ο άνθρωπος το βιβλίο θα πρέπει να το γνωρίσει από πολύ νωρίς, από την παιδική, τη νηπιακή του ηλικία. Έτσι θα έλεγα ότι οι γονείς, οι δάσκαλοι, το περιβάλλον του παιδιού θα μπορούσαν να γίνουν οι καλύτεροι σύμμαχοι του βιβλίου. Θα πρόσθετα βέβαια στη συνέχεια και τη διαφώτιση των ενηλίκων γύρω από το βιβλίο.

Με τι μοιάζει η έμπνευση του συγγραφέα; Με μια λίμνη ή μια θάλασσα;

Εξαρτάται από την ιδιοσυγκρασία του συγγραφέα αλλά και από το είδος του έργου που γράφει. Το μυθιστόρημα είναι ένα είδος απαιτητικό, χρειάζεται άπλα χρόνου για να ωριμάσει και να ολοκληρωθεί. Δεν αρκεί η έμπνευση μιας στιγμής, μιας μέρας, όπως συχνά στην ποίηση για παράδειγμα. Επειτα, πρέπει να τηρείς μερικούς κανόνες, έστω και αν κινείσαι στο χώρο της φαντασίας. Αν μιλάς για τη Νέα Υόρκη, πρέπει να ξέρεις δυο πράγματα για την πόλη, αν μιλάς για την ιατρική πρέπει να διαβάσεις κάποια βιβλία, αν μιλάς για συγκεκριμένη εποχή πρέπει να κάνεις μια μικρή έρευνα για εκείνη την εποχή. Αν λοιπόν με τις λέξεις λίμνη ή θάλασσα θα θέλαμε να χαρακτηρίσουμε την έμπνευση για ένα μυθιστόρημα, θα έλεγα ότι η θάλασσα ταιριάζει πιο πολύ.

Όσκαρ Ουάιλντ έχει πει το εξής: όταν θέλω να διαβάσω ένα ωραίο βιβλίο, γράφω ένα. Είναι ναρκισσισμός ή εμπειρική κάποια σπέρματα αλήθειας;

Νομίζω ότι ο Όσκαρ Ουάιλντ είχε παρεξηγηθεί πολύ.

Με ποια έννοια;

Οι περισσότερες ατάκες του είχαν ένα σκόπιμο σαρκασμό. Τον θαυμάζω ως συγγραφέα, και διαβάζοντας τη βιογραφία του, ανακάλυψα έναν άνθρωπο που σ' όλη του τη ζωή πάλεψε ανάμεσα στην αγωνία της δημιουργίας και την αγωνία της μοναξιάς. Αυτές του τις αγωνίες τις έκρυβε πίσω από ναρκισσιστικές εκδηλώσεις, με το ντύσιμο και τα πανέξυπνα λόγια του. Μην ξεχνάμε πως ο ίδιος υπήρξε λάτρης του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και βαθύς γνώστης της κλασικής λογοτεχνίας, άρα διάβαζε πολύ. Έχει όμως και μια αλήθεια αυτό που είπε. Ότι την ώρα που ο συγγραφέας γράφει, νιώθει πολύ ωραία, σχεδόν το ίδιο όπως όταν διαβάζει ένα ωραίο βιβλίο.